

Beleid workshop Hoornse Vesten

1. Context (noodzaak)

Door ons erfgoed te begrijpen, krijgt het waarde en ontstaat draagvlak er zorgvuldig mee om te gaan. Erfgoededucatie laat mensen zien dat hun eigen omgeving betekenisvol is en dat het stedelijk erfgoed met henzelf te maken heeft. Vereniging Oud Hoorn organiseert educatieve activiteiten bedoeld om belangstelling te wekken bij inwoners van Hoorn voor de schoonheid van het materieel en immaterieel erfgoed in de stad. Deze activiteiten bestaan uit stadswandelingen, lezingen, tentoonstellingen en projecten voor de jeugd. In het verlengde hiervan past het om inwoners die meer willen weten, verdiepende activiteiten aan te bieden in de vorm van cursussen en workshops. De eerste cursus Cultuurhistorie Hoorn ging van start in september 2020. Vijf lichtingen en 112 deelnemers later is een mooi moment om het verdiepende educatieve aanbod opnieuw tegen het licht te houden. Er is gekozen voor aanvullend aanbod in de vorm van een workshop van 2 dagdelen over de vestingwerken in Hoorn.

2. Doelgroep (wie)

Conform de doelstellingen van de vereniging bestaat de primaire doelgroep uit inwoners van Hoorn met geen, enige of veel voorkennis over de geschiedenis van de stad.

Specifieke doelgroepen die invloed uit kunnen oefenen op de kwaliteit van het erfgoed zijn:

- Bestuurders / raadsleden
- Bewoners / eigenaren van monumentale objecten
- Toekomstige vrijwilligers / aspirant gidsen

Deze doelgroepen blijken ruimschoots hun weg naar ons verdiepend aanbod te vinden.

3. Leerdoelen (wat)

In Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen cultuurgeschiedenis en cultuurhistorie. Cultuurhistorie is een bredere term waarin ook ruimtelijke wetenschappen aan de orde komen zoals archeologie, historische geografie, bouwhistorie of fysische geografie.

In een workshop over de Hoornse vesten passen de volgende leergebieden:

- Stedenbouwkundige ontwikkeling
- Ruimtelijke indeling / vestingbouwkundige infrastructuur
- Algemene militaire geschiedenis
- Ontwikkeling van de vestingbouwkunde
- Vestingbouwkundige verschijningsvormen
- Architectuur

Vanuit een militaire context wordt bij verdediging onderscheid gemaakt tussen 'levende strijdkrachten' van landmacht, luchtmacht en marine, en 'dode weermiddelen' zoals vestingwerken en linies. Het zijn de 'dode weermiddelen' die een blijvende stempel op de ruimtelijke indeling van de binnenstad hebben gedrukt; infrastructureel – en bouwkundig erfgoed. De 'levende strijdkrachten', de voormalige schutterij, horen bij het immaterieel - en materieel erfgoed.

Erfgoededucatie betreft het leren over - en door middel van - erfgoed in de eigen omgeving. Leren omvat meer dan het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Leren is ook ervaren, verbanden zien en betekenis geven. Door te reflecteren op het erfgoed kunnen deelnemers aan het verleden én heden betekenis

toekennen en het waarderen. Waar geschiedenisonderwijs vraagt om objectief en met enige afstand naar het verleden te kijken, draait het er bij erfogoededucatie juist om het verleden dichterbij te brengen. In het curriculum van de cursus is bewust ruimte gelaten voor extra aanbod t.b.v. eventueel te ontwikkelen workshops. Er is slechts een kleine inhoudelijke overlapping met de cursusmap waarin een samenvatting van vier pagina's is opgenomen over conflicten en bescherming. Bij de praktijkbijeekomsten vindt geen overlapping met de cursus plaats.

4. Didactiek en organisatie (hoe)

Uitwerking verenigingsbeleid

Vereniging Oud Hoorn hecht aan een betrouwbare en deskundige uitstraling. Onze diensten onderstrepen deze waarden door *kwalitatief hoogwaardige activiteiten* aan te bieden. Dit heeft invloed op de leerinhouden, de leermiddelen en het cursusmateriaal. De workshop krijgt herinneringswaarde door aan het eind een certificaat 'Poortwachter van Hoorn' uit te reiken en direct na afloop een groepsfoto rond te sturen die op de persoonlijke social media kanalen gedeeld kan worden.

Uitwerking doelgroep (paragraaf 2)

Hoe boeiender de workshop is ingericht, hoe meer deelnemers zich aangetrokken voelen en hoe beter aan de doelstellingen van de vereniging wordt voldaan. Dit betekent dat een afwisselend aanbod van werkvormen wordt gezocht met ruime aandacht voor toegepast praktijkonderwijs in de stad.

Met intern betrokkenen is een optimale groeps grootte vastgesteld van maximaal 25 deelnemers. Enerzijds doet het geen recht aan de trainer om een kleine groep toe te spreken, anderzijds is het verenigingsgebouw te klein voor meer dan 25 deelnemers. Een optimale groeps grootte voor eventuele rondleidingen o.l.v. een gids is 15 deelnemers.

Deelname is vrijblijvend en dient gecombineerd te kunnen worden met een eventuele werk- en gezinssituatie. De agenda van onze doelgroepen staat in toenemende mate onder druk. Een kort leertraject in de vorm van een workshop sluit goed aan op de beperkt beschikbare vrije tijd van de eigentijdse Horinees.

De leerinhouden zijn geschikt voor deelnemers met geen, enige of veel voorkennis. Deelnemers hoeven niets voor te bereiden.

Uitwerking leerdoelen (paragraaf 3)

De workshop bestaat uit 2 praktijkbijeekomsten van ieder 3 uur. De leerinhoud wordt chronologisch aangeboden. Op dag 1 wordt de vestingbouw behandeld ten tijde van de Middeleeuwen (tot 1573), op dag 2 komen de Gouden Eeuw (1573 – 1650) en Verval en herbestemming (19^e eeuw) aan de orde.

Leerdoelen presentatie en speurtocht 'De eerste stadswal':

- Hoe ontwikkelde Hoorn zich in relatie tot de algemene stedelijke ontwikkeling in de Lage Landen ten tijde van de Middeleeuwen.
- Waarom ontstond juist hier een nederzetting en hoe vond de aanvankelijke ruimtelijke ontwikkeling plaats.
- Welke invloed hadden de toegepaste vestingbouwkundige middelen op de ruimtelijke ordening in 15e -eeuw.
- Welke militaire rol speelde Hoorn tijdens de Hoekse & Kabeljauwse twisten.
- Wat was de betekenis van de toegepaste vestingbouwkundige middelen: Slag bij Hoorn 1426 / Inname & herovering 1482.
- Welke toegepaste 15e -eeuwse vestingbouwkundige middelen herkennen we momenteel als infrastructureel erfogoed in de ruimtelijke indeling van de Hoornse binnenstad.

Leerdoelen presentatie en speurtocht 'De tweede stadswal':

- Welke militaire rol speelde Hoorn in vergelijking met andere Hollandse steden tijdens de Gelderse Oorlogen.
- Welke invloed hadden de toegepaste vestingbouwkundige middelen op de ruimtelijke ordening in 16e

-eeuw.

- Wat was de relatie tussen de toegenomen vuurkracht en de verschijningsvorm van de vestingbouwkundige middelen.
- Welke vestingbouwkundige middelen zette Hoorn in om zich te verdedigen: wallen, grachten, poorten, torens en muren.
- Wat was de betekenis van de toegepaste vestingbouwkundige middelen tijdens de Gelderse aanvallen.
- Welke toegepaste 16e -eeuwse vestingbouwkundige middelen herkennen we momenteel als infrastructureel erfgoed in de ruimtelijke indeling van de Hoornse binnenstad.
- Welke toegepaste 16e -eeuwse vestingbouwkundige middelen herkennen we momenteel als gebouwd erfgoed in de Hoornse binnenstad.

Leerdoelen presentatie en speurtocht 'De derde en vierde stadswal':

- Welke invloed had de Spaanse Opstand op de militaire situatie in Hoorn.
- Hoe ontwikkelde de stedelijke verdediging zich tot een wetenschap met een universitaire opleiding.
- Wat was de relatie tussen de verder toenemende vuurkracht en de verschijningsvorm van de vestingbouwkundige middelen.
- Wat is de relatie tussen het Oud Nederlandse Vestingbouwstelsel en de verschijningsvorm van de Hoornse verdedigingswal.
- Welke invloed had de toenemende handel op de ruimtelijke ordening in 17e -eeuw.
- Welke vestingbouwkundige middelen zette Hoorn in om zich te verdedigen: wallen, grachten, poorten, bastions en muren.
- Waarom bleef de militaire betekenis van de toegepaste vestingbouw uiteindelijk beperkt.
- Welke toegepaste 17e -eeuwse vestingbouwkundige middelen herkennen we momenteel als infrastructureel erfgoed in de ruimtelijke indeling van de Hoornse binnenstad.
- Welke toegepaste 17e -eeuwse vestingbouwkundige middelen herkennen we momenteel als gebouwd erfgoed in de Hoornse binnenstad.

Leerdoelen presentatie 'Verval en herbestemming':

- Welke factoren hebben geleid tot het verdwijnen van de strategisch/militaire functie van de stedelijke vestingwerken.
- Welke rol speelde de lege stadskas bij de afbraak van de vestingwerken.
- Wat is de relatie tussen de behoefte aan stedelijke kwaliteit en herbestemming van de vestingbouwkundige infrastructuur.
- Hoe bleef door herbestemming een gedeelte van de vestingbouwkundige infrastructuur behouden.
- Welke invloed heeft de 19e -eeuwse herbestemming op de huidige ruimtelijke ordening.
- Op welke manier is er na 150 jaar een nieuw type erfgoed ontstaan.

De vier presentaties hebben een uniforme opbouw waarbij bovengenoemde leerdoelen zijn gekoppeld aan de conclusies op de laatste dia van iedere presentatie.

Presentaties en filmpjes worden afgewisseld met speurtochten en een rondleiding in de stad. Erfgoed is didactisch gezien bij uitstek geschikt voor samenwerkend - en onderzoekend leren. De werkvormen in de stad dagen uit tot interactie, kennis delen en samenwerken. Na de speurtochten is tijd ingepland tot het delen van ervaringen en het stellen van vragen.

Theorie: Deelnemers ontvangen na afloop een hand-out met de conclusies en een plattegrond met in kleur aangegeven het tracé van vier stadswallen.

5. Middelen (waarmee)

Locatie

Het verenigingsgebouw is een representatieve, budgetvriendelijke plek om de presentaties aan te bieden:

- 25 stoelen
- Koffie/thee voorzieningen
- Beamer

De rondleidingen en speurtochten vinden plaats in de stad. Het verdient de voorkeur om deze op zondagmorgen te plannen i.v.m. beperkt verkeer, rust, ruimte en daglicht.

Materiaal

- Zelf een laptop met geluidsboxen regelen.
- Hand-out;
 - Document uitgeprint op 120 gr. wit papier in een net mapje. I.v.m. flexibiliteit, drukker zo veel mogelijk vermijden.
 - De huidige stadsplattegrond in grijs waarop de vestingbouwkundige infrastructuur staat getekend. Iedere afzonderlijke wal met een aparte kleur aangegeven. Kleurstelling uniform de presentaties en speurtochten; respectievelijk groen, geel, blauw, rood.
- Praktijkopdrachten; Opdrachtbladen en routekaarten enkelzijdig kleurendruk 100 gr. wit papier. Lamineren zodat ze ook bij vochtig weer voldoen en kunnen worden hergebruikt.
- Voor alle deelnemers een certificaat 'Poortwachter der stede Hoorn' op 120 gr. wit papier in insteekhoes.
- Relevante lectuur op de tafels; artikeltjes uit wetenschappelijk verantwoorde tijdschriften, het ooggetuigenverslag van Maritge van Foreest, een woordzoeker o.i.d.
- In overleg met het WFM kan wellicht een middeleeuwse wapenpresentatie geleend worden.
- In overleg met AWF kunnen wellicht wat relevante opgravingen geëxposeerd worden in onze vitrinekasten.

Financiën

Enerzijds mag de kwaliteit van de workshop tot uitdrukking komen middels een bepaalde waardestelling. Anderzijds heeft Vereniging Oud Hoorn geen winstoogmerk. De workshop is door een vrijwilliger gratis ontwikkeld en wordt op vrijwillige basis ook gratis verzorgd.

Voor de hoogte van het bedrag is een vergelijking gemaakt met de cursus Cultuurhistorie die uit 6 modules bestaat. Leden betalen hiervoor € 129,- en niet leden € 149,-. Het bedrag voor de twee bijeenkomsten van de workshop is bepaald op iets meer dan een derde van de cursus; € 50,- voor leden en € 60,- voor niet leden.

Promotie

De workshop wordt via de eigen communicatiemiddelen onder de aandacht gebracht. Bijvoorbeeld via de site en de facebook pagina van Oud Hoorn. Indien voor een persbericht wordt gekozen, bestaat het risico dat er wordt overboekt. In dat geval is het raadzaam om bij voorbaat ruimte te houden voor extra lichten.